

FURMAN (69) *sb*

furman, forman *m* (68), [**furmana**] *f* [w znaczu. 2.], furman *m a.* furmana *f* (1) [w znaczu. 2.].

furman (60), **forman** (9); furman *MetrKor, Murm, BartBydg* (2), *RejRozpr* (2), *RejWiz* (4), *WyprKr, BielKron, Mącz* (8), *BielSat* (2), *ModrzBaz, Calag, BielRozm* (2), *ActReg, SarnStat* (24), *CiekPotr*; forman *GórnDworz, RejZwierc, Calep* (2), *WyprPl, KlonWor*; furman : forman *ComCrac* (1 : 1), *LibMal* (7 : 2).

f- (67), ff- (2).

o *pochylone*; -mån, -man-.

sg N furmån (28). ◊ *G* furmana (2). ◊ *D* furmanowi (7). ◊ *A* furmana (1). ◊ *I* furman(e)m (2). ◊ *pl N* furmani (10), furmanie (3), furmany (1) *ActReg* [w znaczu. 2.]; -i : -e *SarnStat* (7 : 3) [-e tylko w szeregu »furmanie i woźnice«]. ◊ *G* furmanów (2), [**furman**]; -ów (1), -(o)w (1). ◊ *D* furmanóm (1). ◊ *A* furmany (6). ◊ *I* furmany (1). ◊ *L* furmaniech (5); -ech (2), -éch (2) *SarnStat* (2 : 2), -(e)ch (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. Powożący koñmi; woźnica, człowiek trudniący się przewozem towaru cudzego lub przewozem i sprzedażą swego; *vector BartBydg, Mącz, Cn; auriga Mącz, Calag, Calep; carrucarius, cisiarius, rhedarius Mącz; agitator Calep* (64) : *MetrKor* 40/825; *BartBydg* 166; To ielcze dokladaiaycz abi formani nalfy nie mogli niemieczłkiei Kvpiey ani fPolłkj ani do Polłki iedno fvrmani fwoyemi Niemieczskiemii kvpczy Niemieczłczii vozicz fwoye rzeczy a kvpie y do Polski y Spolłki będą mogli. *ComCrac* 12v; *RejRozpr* C4v, D; *LibMal* 1544/89v, 1546/112v, 1548/140 [2 r.], 145v, 1550/152, 156 [2 r.], 1551/165; *RejWiz* 13v [2 r.], 29v, Cc5v; *WyprKr* 121; *BielKron* 378; Vector, który ná nayemnym koniu álbo łodzi yedzie. Aliquando pro eo qui vehit, Furman/ woźnica /też przewoźnik. *Mącz* 477b; Vellaturam faoere, Wieśniákkiem/ furmánem być/ furmáníftwem á woźbą fie obchodzić *Mącz* 478b, 21a, 39c, 54d, 335a, 355a; Tákże ktho woźnikow ná ten czás niemiał/ ten náiał formáná/ ábo v ktorego s pánow Rad ná odwoz wyprošł koni *GórnDworz* S5v; W koniech też łzkodę wielką przes Furmány mamy/ Wiele koni popfuią wożąc cudze kramy. *BielSat* C3v, C3v *marg*; *RejZwierc* 22; *ModrzBaz* 84; *Calag* 211b; *BielRozm* 20 [2 r.]; *Calep* 45a, 117a; Chybá Fóрман fól wozić taką łzkápę kupi. *WyprPl* B3; gdzieby w Bydgołczy tá fól [...] nie mogłá być przedaná [...] tedy ią wolno będzie Zupnikowi Bydgołkiemu przedáwác furmánóm *SarnStat* 395; iż káždy furman ku Słáłku iádác z fólą/ powinien tám mieřkák przez trzy dni/ y tám tę fól przedáwác *SarnStat* 968, 263, 268, 373, 964, 969 (18); *CiekPotr* 83; *KlonWor* 14.

Wyrażenie: »furman solny« = *prasól* (2): vftáwiamy: áby Furmányi fólni/ wřzędę okróm Areřtów [...] z fólą iecháli/ y onę [...] přzedawáli kupuiącym *SarnStat* 386, 928.

Szereg: »furman i (albo) woźnica« (3): iefliby Furmánie álbo Woźnice máiętność álbo kupią kupiecką zá naymem wiożąc mieyřcá myt przeiecháli: oni tylko fámii ná fwyh rzeczách y koniách niech będą karáni *SarnStat* 1100, 1074, 1113.

2. *Prawdopodobnie wóz* (2) : *Equi ad vecturam idonei*, Konie godne w wóz/ godzą fie do furmáná *Mącz* 477b; Pan Hetman [...] vřkazował potrzeby iako są prochy, tak pod kule iako do zapału, kule Olowy, Furmanij pod Działa y inřze rzeczy, *ActReg* 14; [Tam drogi dobre, jedno mało furman idzie, bo im nie dopuszczają jeřdzić tym gořcińcem. *LustrKrac* 75.].

3. *astron.* Jeden z gwiazdozbiorów na północnej półkuli nieba między Perseuszem a Bliźniętami zwany też Woźnicą; tu Furman mylnie utożsamiony z Arktofilaksem, czyli Bootesem, gwiazdą zerowej wielkości w konstelacji Wolarza zwaną również Poganiaczem (pomieszenie nazw prawdopodobnie stąd, że łac. *auriga* znaczy i woźnicę i poganiacza) [*auriga* – woźnica, *furman*; *et auriga signum coeleste* Mącz 21a; *agitator, erichton KlonFlis*] (2) : *Arctophilax arctoe, sive ursae phylax i[d est] custos, qui dicitur esse Bootes hic plastrum vehit. Der wageman. Furman. Murm 5; Boetes, boete, stella fixa in polo arctico antecedens illas stellas, quae figurant currum in coelo etc., ffvrman BartBydg 20.*

4. *n-pers* (1) :

Zestawienie (1): [przy czym byli] Iwan z Obichowá Szremfki/ Iánufz Furman Mierzyrzécki/ Kálztelani SarnStat 992.

Synonimy: 1. furarz, woźnica; 2. fora, woz; 3. Erychton, Woźnica.

KK